

Стегней М.І., д.е.н., доцент,
Лінтур І.В., к.е.н., доцент,
Мукачівський державний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Стаття присвячена дослідженню різних заходів державного регулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах транскордонного співробітництва. Розглянуто функціонуючу систему цілей та інструментів, погодження загальнодержавних та регіональних інтересів сучасної політики економічного розвитку. Здійснено обґрунтування процесу формування та реалізації системи політичних заходів щодо територіальних громад відповідно до визначених державою пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва. Показано необхідність активізації державного контролю за ефективністю рішень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Ключові слова: державне регулювання, сталий розвиток, територіальні громади, економічні реформи, інструменти регулювання, транскордонне співробітництво.

STATE REGULATION OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITIES IN TERMS OF CROSS-BORDER COOPERATION

The article investigates the various measures of state regulation of social and economic development of local communities in terms of cross-border cooperation. Considered a functioning system of objectives and instruments, coordination of national and regional interests of modern economic development policy. Done substantiation of formation and implementation of policies on local communities by the state according to priority cross-border cooperation. The necessity of intensification of state control over the performance and decisions of local government officials.

Keywords: government regulation, sustainable development, local communities, economic reform, regulatory instruments, cross-border cooperation.

Вступ. Міжнародні відносини характеризуються інтенсивними інтеграційними процесами та розвитком транскордонного співробітництва.

Транскордонне співробітництво представляє собою спільні дії спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами і відповідними органами влади інших держав у межах компетенції визначеної їх національним законодавством. Таке співробітництво визначено пріоритетним напрямком розвитку регіональної політики ЄС.

Соціально-економічний та екологічний розвиток являється одним з найбільш пріоритетних напрямків стратегії розвитку більшості розвинених держав світу та Європейського союзу. Ефективна реалізація державних програм стратегічного розвитку залежить від соціально-політичних особливостей кожної країни, від географічних та кліматичних умов, від сучасного стану економічного розвитку та рівня життя населення.

Для України важливим є вивчення зарубіжних навиків формування сталого розвитку територій, аналіз їх закономірностей та тенденцій розвитку. Особливо корисним для вітчизняної економіки, в контексті європейської інтеграції, повинен стати досвід країн Європейського союзу.

Територіальні громади відіграють важливу роль в системі транскордонного співробітництва. Низький рівень життя населення прикордонних територій загрожує впливом найбільш активної та працездатної його частини, активізує зовнішню трудову міграцію, що посилює процес занепаду.

Державне регулювання виступає засобом забезпечення рівноваги економіки України та, зокрема, сталого територіальних громад. Методи, форми та масштаби державного регулювання визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, та інших проблем в конкретних умовах місця і часу та рівнем розвитку транскордонного співробітництва.

Державне регулювання сучасної вітчизняної економіки передбачає її переведення на інтенсивний шлях розвитку з послідовним скороченням видатків на екстенсивне зростання і забезпеченням вкладень в інтенсифікацію

ефективного використання та оновлення вже створеного господарського потенціалу. В період інтенсивного розвитку транскордонного співробітництва потрібні зусилля для поживлення розвитку територій з метою забезпечення їх стабілізації та економічного піднесення. Такі перспективи вимагають використання певних засобів, механізмів та інструментарію державного регулювання економіки.

Теоретико-методологічні основи регулювання розвитку ринкового господарства були започатковані Дж.Кейнсом, С. Ланзенауером, В. Ойкенем, Я. Тінбергенем, М. Спрангом, П. Уайтом, Д. Уїртом, Л. Хайнцом та ін. Пошук ефективних методів управління здійснювало багато вчених, але найбільший внесок у дослідження цих питань зробили такі з них, як: Е.Н.Ведута [2], В.І. Гурьєв, В.Н. Іванов, О.Г. Осауленко, Г.П.Ситник, та ін. Результати багатьох досліджень проблеми ефективного державного регулювання розвитку територіальних громад викладені в працях вітчизняних науковців: О. Бородіна [1], В.М. Гейця, І.В. Гончаренко, В.І. Топіхи, В.В. Юрчишина та ін.

Проте, в Україні, поки що відсутнє єдине бачення програмно-цільового підходу в управлінні та методичних основ формування концепції соціально-економічного розвитку територіальних громад в системі транскордонних зв'язків, не визначені технології розробки стратегій і пріоритетів розвитку, методи оцінювання ефективності досягнення цілей та інструменти їх реалізації.

Мета й завдання дослідження полягають у науково-теоретичному обґрунтуванні методологічних та прикладних засад сталого розвитку територій в умовах транскордонного співробітництва, як складової державного регулювання економіки України, а також у виявленні перспективних напрямків подальших досліджень державного регулювання соціально-економічного розвитку громад на основі аналізу наукової літератури українських і зарубіжних вчених.

Відповідно до концепції економічної політики, яка запропонована голландським економістом, першим лауреатом Нобелівської премії з економіки Я. Тінбергенем, складовими економічної політики є: ключові цілі

суспільного добробуту (набір макроекономічних показників); інструменти, якими володіє уряд (чотири групи – бюджетно-податкові або фіскальні, грошово-кредитні або монетарні, регулюючі доходи та зовнішні, зокрема, маніпуляції з валютним курсом); модель, яка поєднує цілі та інструментарій і дозволяє визначити оптимальний масштаб політичних дій [2]. В сучасних умовах ця теорія, разом з працями німецького економіста В. Ойкена, є базовою при формуванні системи державного регулювання соціально-економічних процесів розвитку. Сучасні науковці все більше звертають увагу на проблеми невизначеності, які є досить різноманітними. Так, в умовах невизначеності уряд не може знати точно, який вплив справлять його заходи на цільові показники. До проблем невизначеності можна віднести часові лаги між виникненням тієї чи іншої небезпеки з прийняттям рішень та їх економічним ефектом.

Для державного регулювання економіки в ринкових умовах господарювання характерним є компіляція системи типових норм і заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні установи та суспільні організації з метою стабілізації та адаптації соціально-економічної системи до існуючих умов, яким притаманна мінливість. Процес державного регулювання соціально-економічних явищ і процесів передбачає послідовне дотримання норм та виконання комплексу організаційних, економічних, фінансових, управлінських заходів, які виступають складовими компонентами ефективної політики забезпечення сталого суспільного розвитку.

Розвиток територіальних громад виступає важливим завданням Стратегій регіонального розвитку, які розробляються для реалізації цілей державної політики в регіонах країни, метою яких є визначення проблемних питань регіонального розвитку, пріоритетів регіональної політики з точки зору загальнонаціональних потреб та інтересів на період до 2020 року. Довгостроковим документом, на базі якого формуються пріоритети Стратегій економічного і соціального розвитку областей, є Стратегія економічного і

соціального розвитку України (2015-2020 роки) та Державна стратегія Регіонального розвитку на період до 2020 року. Мета Державної Стратегії регіонального розвитку полягає у визначенні ключових проблем регіонального розвитку, пріоритетів державної регіональної політики з точки зору загальнонаціональних потреб та інтересів на період до 2020 року.

Незважаючи на існуючу низку державних заходів і програм, функціонуюча система цілей та інструментів сучасної політики, погодження загальнодержавних та регіональних інтересів при формуванні та реалізації політики розвитку територіальних громад, на жаль, є слабо дієвою і потребує удосконалення. Сукупність інструментів регулювання розвитку територій охоплює: програмування розвитку окремих територіальних утворень, регулювання міжбюджетних відносин, запровадження спеціального режиму інвестування, централізовані капіталовкладення та інвестиційні субвенції, регулювання транскордонного та прикордонного співробітництва. Проте, практичне використання цих інструментів не можна назвати повним та ефективним. Основною проблемою сучасної політики розвитку територій, на нашу думку, є відсутність послідовного і безперервного контролю та належного рівня відповідальності за прорахунки та не виконання намічених зобов'язань.

Висновки. Кризовий стан вимагає від держави пошуку нових механізмів виходу із ситуації, що склалася. Територіальні громади не в змозі самостійно задовольнити потреби населення та забезпечити соціально-економічний розвиток.

Попри існуючі досягнення у сфері розвитку територіальних громад, дотепер чітко не визначено компетенції центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; відсутня ефективна співпраця центральних органів виконавчої влади з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування під час складання та реалізації програм соціально-економічного розвитку. Потребує посилення

державний контроль за конституційністю, законністю та ефективністю рішень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Враховуючи багатоаспектність розглянутого ряду проблемних питань щодо особливостей державного регулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад, можна зробити висновок про існування потреби конкретизації шляхів їх вирішення та подальшого дослідження даної тематики з врахуванням існуючого зарубіжного досвіду економічних реформ.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення/ О.Бородіна, І. Прокопа // Економіка України . - №4.- 2009. –С.74-85.
2. Ведута Е.Н. Государственные экономические стратегии. / Е.Н.Ведута// М.: Изд-во Российской экономической академии, 1998, - 440 с.
3. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, схвалена Кабінетом Міністрів України 03 лютого 2010 року – [Електронний ресурс] – <http://new.minagro.gov.ua/ua/ministry/9689-koncepciya-derzhavnoyi-cilovoyi-programi-stalogo-rozvitku-silskih-teritorij-na-period-do-2020-roku/>
4. Стегней М. І. Фінансове забезпечення місцевих бюджетів в умовах адміністративно-територіальної реформи / М. І. Стегней, І. В. Лінтур, Я. В. Голубка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки / Відпов. ред. Н.І. Шашкова. – Херсон, 2016. – Випуск 17. Частина 1 : Економічні науки. – С.93-95.
5. Стегней М.І. Шляхи зміцнення місцевої фінансової ініціативи/ М. І. Стегней, І.О. Іртищева, І.В. Лінтур // Науковий журнал «Актуальні проблеми економіки», №1 – 2017. м.Київ. С.292-300.